

Muzeum w Nieborowie i Arkadii
Oddział Muzeum Narodowego w Warszawie

**PIERWODRUKI
KONSTYTUCJI 3 MAJA**

ZE ZBIORÓW WOJCIECHA KOCHLEWSKIEGO

Przewodnik po wystawie

Domek Ogrodnika, maj-czerwiec 2010

Druk:

Drukarnia Łowiczanka
ul. Podrzeczna 2
99-400 Łowicz

tel./fax 46 837 37 28
druk@sztuka-lowicka.com
www.sztuka-lowicka.com

Wystawa prezentująca Pierwodruki Konstytucji 3 Maja jest wynikiem pasji kolekcjonerskiej Pana Wojciecha Kochlewskiego.

Pragnę wyrazić głęboką wdzięczność za to, że zechciał udostępnić nam część swojej kolekcji. Celem naszego pokazu jest przypomnienie zwiedzającym, a głównie młodzieży, problematyki związanej z pojawieniem się konstytucyjnego prawa, które zasady demokracji-dzisiaj będące normą w cywilizowanych społeczeństwach-wprowadzało do życia XVIII wiecznego państwa.

Proces ten był przygotowywany przez ludzi światłych tamtej epoki, na czele z królem Stanisławem Augustem, w trakcie 4 lat pracy Sejmu. Dlatego pozwoliliśmy sobie na niewielkie wyprzedzenie 220-letniej rocznicy uchwalenia Konstytucji, które przypada w przyszłym roku. Mniemam, że przyczyni się to do zbudowania w świadomości społecznej, rangi i wagi panowania ostatniego Króla Polski na tle Europy końca XVIII wieku - Europy dzisiaj mozolnie integrującej się...

Stefan Górski
Kurator Muzeum w Nieborowie i Arkadii

*Pamięci Prezydenta III RP
- Lecha Kaczyńskiego.*

22 lipca 1807 roku Cesarz Francuzów w pałacu królewskim w Dreźnie nadał Polakom Ustawę Konstytucyjną Księstwa Warszawskiego. Podpisujący ją członkowie Komisji Rządzącej byli wśród tych, którzy w roku 1791 uchwalali Konstytucję 3 Maja. Konstytucja Księstwa była nowocześniejsza, w swych rozwiązaniach szła znacznie dalej, tworzyła scentralizowane i nowoczesne państwo. Napoleon oraz nadana konstytucja budziły wielkie nadzieje na wskrzeszenie Polski. Dlatego więc to Ustawa Rządowa – Konstytucja 3 Maja stała się symbolem tego co w naszym narodzie najlepsze?

Konstytucję 3 Maja uchwałała jedna warstwa społeczna – rządząca wówczas szlachta. Potrafiła sama, dobrowolnie, bez rozlewu krwi ograniczyć swoje prawa. Znalazła jednocześnie kompromis możliwy do przyjęcia przez prawie wszystkie swe odłamy. Stwarzała podstawę do dalszych reform. Dała Polsce nadzieję i szansę przekształcenia się w państwo sprawiedliwe, silne i rządne – Rzeczpospolitą wszystkich ludzi i narodów w jej granicach żyjących. Zdobyła powszechne uznanie zarówno w kraju jak i w całym cywilizowanym świecie. Dlatego właśnie to ona symbolizuje Wolną Polskę i Wolną Litwę dobrowolnie zjednoczone w Rzeczpospolitą Obojga Narodów. Dlatego to zaborca i renegaci usiłowali wymazać ją z narodowej pamięci a ci, którzy tęsknili za wolną ojczyzną i dążyli do wskrzeszenia Polski, szerzyli jej idee.

Wszystkie wydania Konstytucji 3 maja z okresu jej obowiązywania a szczególnie pierwodruki są narodowymi relikwiami.

Wojciech Kochlewski

**Portret Stanisława Augusta Poniatowskiego
w stroju dowódcy Szkoły Rycerskiej,**

warsztat M. Bacciarellego,
zbiory Muzeum w Nieborowie i Arkadii.

Foto: Monika Antczak

Na planszy przy wejściu

Cytat z kalendarzyka narodowego i obcego na rok Pański 1792 [sala po prawej, gabłota 2, ekspozat nr 9]:

„Godne tu przytoczenia owe zdanie, z którym się dał słyszeć pewny Wielki Polityk dnia 26. Lipca w Wiedniu:

Jestem Nieprzyjacielem wszelkich Rewolucji, oprócz Rewolucji Polskiej. We Francji wszystko gwałtownie wzruszono, chcąc dostąpić wolności, zaczęto od wprowadzenia Anarchii. Zgromadzenie stanowi Prawa, a Władza Wykonawcza wzgardzona i osłabiona nie ma dość siły, żeby Prawa te do wykonania przywieść mogła. Wszyscy rozkazują, nikt słuchać nie chce, i stąd klęski, które codziennie Francją trapią. W Polsce zabezpieczona Narodowi Wolność i niepodległość, Obywatelowi swoboda, własność, bezpieczeństwo, upewnione wykonanie Praw, sprawiedliwość, spokojność, słowem powszechna szczęśliwość. A to się wszystko stało, bez wylania krwi, bez mordów, bez gwałtów, jedynie Cnotą i dzielnością Narodu, który poznawszy długie swe błędy i nieszczęścia, umiał ciężkie zagoić rany własnych nie rozzdzierając wnętrzości.”

Sala po prawej

Gabłota 1

Zbiory (klocki) dokumentów z XVIII wieku. W nich dwa Pierwodruki Konstytucji 3 maja. Są to druki odbite 5. Maja, w odstępie kilku godzin, w tej samej drukarni (prawdopodobnie przez Grölla) ale z różnych składów.

1. Jeden z nich, wcześniejszy, z odręcznymi poprawkami, poprzez odcisnięcie na nim pieczęci i podpisanie go ma rangę oficjalnego dokumentu. Piątego maja powtórnie przegłosowana (jednogłośnie) Ustawa Rządowa, podpisana przez członków Deputacji Konstytucyjnej, wraz z uchwaloną Deklaracją Stanów Zgromadzonych zostaje oblatowana (tzn. wpisana do

ksiąg grodzkich). Od tej chwili Konstytucja 3 Maja stała się w pełni obowiązującym prawem. Braki formalnej legalności z trzeciego maja zostały skutecznie usunięte. Znane są trzy uwierzytelnione egzemplarze tego aktu.

2. Pod nim pokazane obwieszczenie Marszałków Sejmowych Konfederacji Prowincji Koronnych i Wielkiego Xięstwa Litt. z 7 maja wprowadzające w życie Ustawę Rządową.

„Uniwersał ten, ... żeby na Drzwiach Kościelnych, na Kancellaryach, a w miastach na Ratuszach i Domach Sądowych był przybity. W Kościołach zaś aby był przez trzy wciąż Uroczystości z Ambon Czytany i ogłaszany.”

3. Szabla Kawalerii Narodowej typu „kościuszkowskiego”. Na zewnętrznym płazie głowni cyfra S.(tanislaus) A.(ugustus) R.(ex) pod królewską koroną, oraz inskrypcja: „KONSTYTUCYJA DZIEŃ 3 MAYA”. Spopularyzowana rycinami, przedstawiającymi Tadeusza Kościuszkę, który to rano 24 marca 1794 roku w kaplicy Loretańskiej w przyklasztornym kościółku OO. Kapucynów, wznosił tego typu szablę podczas jej poświęcenia. Obyczaj umieszczania na głowniach szabel (różnego typu) inskrypcji dotyczących Konstytucji 3 maja, musiał być wówczas dość powszechny, skoro zachowało się około dwudziestu szabel tak udostojnionych. (Własność Stanisława Ledóchowskiego)

Gablota 2

Sześć edycji Konstytucji 3 maja wydrukowanych podczas Roku jej obowiązywania i ich reprintsy.

4. Gazeta Narodowa y Obca.

Wychodziła w soboty i środy od 1 stycznia 1791 do 4 sierpnia 1792 roku. (Jej dalszego ukazywania się zabronił Marszałek Konfederacji Targowickiej – Szczęsny Potocki)

Wydawali i redagowali ją: Senator Tadeusza Antoni Mostowski Kasztelan Raciąński oraz posłowie z Inflant Józef Weysenhoff i Julian Niemcewicz.

Tekst Ustawy Rządowej był drukowany w kolejnych numerach od XXXVIII z 11 maja do XLV z 4 czerwca pomimo tego, iż w połowie maja ukazało się już pierwsze osobne wydanie. Zaś uchwalone 18 kwietnia prawo o miastach, poprzedzone zdaniem: „Tak ważne dla narodu a chlubne dla seymu prawa podajemy publiczności co do słowa -” jest opublikowane w numerach od XXXII z 20. do XXXIV z 27. kwietnia.

5. Ustawa Rządowa. Prawo uchwalone. Dnia 3 Maia. Roku 1791. w Warszawie, w Drukarni Uprzywileiowanej M. Grölla, Księgarza Nadwornego J. K. Mci.

Egzemplarz mający 32 strony, drukowany bez Deklaracji Stanów Zgromadzonych. Obok strona pierwsza reprintu wydane go z egz. znajdującego się w Bibliotece Narodowej nieznacznie tylko w kilku miejscach różniącego się od tu pokazanego. Świadczy to o potrzebie wielokrotnego dodrukowywania konstytucji.

6. Klocek zawierający wszystkie prawa regulujące ustrój Rzeczpospolitej wchodzące w skład szeroko rozumianego pojęcia Konstytucja 3 Maja. Pierwszym drukiem jest Ustawa Rządowa, takie samo wydanie jak opisane wyżej ale z Deklaracją Stanów Zgromadzonych.

Pokazane na wystawie prawo o miastach królewskich, uchwalone 18 kwietnia.

Artykuł III Ustawy Rządowej - Miasta i Mieszczanie stanowi: „Prawo na terażniejszym Seymie zapadłe, pod tytułem: Miasta Nasze Krolewskie Wolne w Panstwach Rzeczpospolitey, w zupełności utrzymane mieć chcemy, i za część niniejszey Konstytucyi deklaruiemy”.

7. Ustawa Rządowa. Prawo uchwalone. Dnia 3 Maia. Roku 1791. w Warszawie, u P. Dufour Konsyl: Nadw: J. K. Mci i Dyrektora Druk: Korp: Kad:

Zbiór najważniejszych praw Sejmu Wielkiego z winietami na kartach początkowych i finalikami na końcowych. Zachowana ciągła numeracja stron, zaopatrzone w rejestry boczne

(schodkowe), które po odpowiednim wycięciu ułatwiły otwarcie książki na szukanym prawie.

8. Reprint wydania wyżej opisanego wydany w roku 1985 w Kórniku.

9. Kalendarzyk Narodowy y obcy Na Rok Pański 1792. w Warszawie, w Drukarni Uprzywileiowaney Piotra Zawadzkiego.

W kalendarzyku oprócz Ustawy Rządowej i praw jej towarzyszących oraz Zaręczenia wzajemnego obu narodów z 20 października 1791 roku, podany jest skład imienny Sanów Skonfederowanych: Króla, Senatorów duchownych i świeckich (wojewodów, ministrów stanu i wojennych, kasztelanów) oraz posłów z podaniem skąd zostali wybrani:

senatorów z ministrami	– 159
obranych posłów w r. 1788	– 160
obranych posłów w r. 1790	– 181
Ogółem senatorów, ministrów, posłów	– 500

10. Prawo polityczne Narodu Polskiego czyli Układ Rządu Rzeczypospolitey. Xięga I. w Lublinie 1792. W Drukarni J. K. Mci XX. Trynitarzów.

Prof. Jerzy Kowecki w opracowaniu Konstytucja 3 maja 1791. Statut Zgromadzenia Przyjaciół Konstytucji. PWN, Warszawa 1981 i 1991 (opracowanie z roku 1971 – czekało 10 lat na pierwsze wydanie!) podaje, że na podstawie opisów bibliograficznych i autopsji ustalił 14 wydań Ustawy Rządowej z okresu jej obowiązywania. Tego wydania jednak nie odnalazł i nie opisał.

Stanislaus Augustus Electus Diæ - Stanisław August król wybrany. Portret króla z listem w dłoni, nazywany: „Portretem z ćwiartką papieru”. Mezzotinta, rytował Johann Peter Pichler (1765 – 1807) wg obrazu Jana Chrzciciela Lampi z (ok.) r. 1791. (1751 - 1830). Kat. Port. BN t. IV, poz. 5042. (Własność Andrzeja Osełki).

Sala po lewej

Gablota 3

11. Klocek z biblioteki nieborowskiej.

W pałacach magnackich – ośrodkach myśli politycznej znajdowały się zbiory stanowionego prawa. Oprawiano je razem. W tym klocek jest szereg odpisów uchwalanych konstytucji jak i ich druki. Druk Ustawy Rządowej (dokument 35 w odręcznie numerowanej zawartości klocka) jest w wydaniu Grölla, takim jak pokazany w sąsiedniej sali. Są również druki z formułami urzędowymi, służącymi do oficjalnego zgłoszenia dokumentu do akt (czyli do oblatowania i ingrosowania).

Pokazana tu konstytucja ma rangę oficjalnego dokumentu nadaną mu poprzez podpisanie go przez sekretarza ziemskiego i grodzkiego warszawskiego oraz odcisnięcie jego suchej pieczęci.

W konstytucji tej po raz pierwszy użyto w formułach oblatowania i ingrosowania nie łaciny a języka polskiego. Stanowi ona o uroczystej „Audyencji Generalnej dla Województw, Ziem i Powiatów ... w Dzień Trzeci Miesiąca Maia rocznicę dania wolnego, dobrego i trwałego RZĄDU ... wydzwignięcia z ucisku i nieszczęść Narodu Polskiego”, oraz wmurowania „pierwszego Kamienia na Kościół NAYWYŻSZEJ OPATRZNOŚCI”.

12. Medal.

Awers: STANISLAUS AUGUSTUS D.(ei) G.(ratia) REX POLNIÆ M.(agnus D.(ux) LITUA.(niae) – Stanisław August król polski, wielki książę litewski.

Rewers: S.(tanislaus) A.(ugustus) R.(ex) ET COMITIA REPUBLICAE POLON:(ae) VOVERUNT III. MAJI. MDCCCXCI. DIVINAE PROVIDENTIAE TEMPLUM CUJUS PRIMUM LAPIDEM POSUERUNT. III. MAJI. MDCCXCII. – Stanisław August król i Sejm Rzeczypospolitej Polskiej uchwalili dnia 3. maja 1791 kościół na cześć Świętej Opatrzności, którego pierwszy kamień położyli 3. maja 1792.

Medal wybity w mennicy warszawskiej, wykonany przez

Jana Filipa Holzhaussera (1741 - 1792). Jeden z dwóch medali wmurowanych wraz z kamieniem węgielnym pod centralny filar wznoszonej świątyni. Prace budowlane zostały w czerwcu przerwane, król zdecydował aby zaczęty filar przekształcić w kapliczkę. Znajduje się ona na terenie Ogrodu Ujazdowskiego w Al. Ujazdowskich.

Zdjęcia tego miejsca i wznoszonej obecnie w Wilanowie Świątyni Opatrzności na ścianie.

13. Gentelman's Magazine. Supplement, For The Year 1791. [S. 1169-1242].

Tekst Konstytucji 3 maja w edycji angielskiej.

14. Konstytucja 3 maja w języku niemieckim. (Egz. z Biblioteki Nieborowskiej)

15. [Siarczyński Franciszek, lub jego brat Antoni (?)]. Dzień Trzeci Maia Roku 1791. w Warszawie, Nakładem i Drukiem M. Grölla, Księg. JKM.

Jest to dziariusz wypadków, które rozegrały się 3 maja. Podaje przyczyny dla których przyspieszono uchwalenie Konstytucji. Zawiera mowy i depesze odczytane w sejmie, opis przysięgi króla i marszałków, list papieża Piusa VI. Okazana karta tytułowa to jedna z częściej reprodukowanych grafik poświęconych temu dniu. Jest to miedzioryt z inicjałami króla i sentencją: „Aequa lance” (na równej szali).

16. [Makulski Franciszek Jaxa]. Opisanie Iluminacyi w Dniu 8. Maja 1791. Roku. Na Anniwersarz Imienin Nayjasnieyszego Pana nie tylko Miasta Warszawy ale y innych Miast tak Korony, jako y Litwy Z Okoliczności nadaney im Wolności, i zapadłej dla Narodu Konstytucyi w Dniu trzecim Maia, tegoż Roku. w Warszawie, Nakładem i kosztem Autora. w Drukarni J.K.M. i Rzpłtey P. Zawadzkiego.

„Do Nayjasnieyszego Stanisława Augusta Krola Polskiego Wielkiego Xiążęcia Lit. &c. &c. Oyca Oyczyzny.

Szczęśliwy ten Narod, o którego całość i uszczęśliwienie

KRÓL nayusilniey stara się. Szczęśliwy KRÓL, gdy wolnemu panując Narodowi wszystkie dobrocią podbicia serca.

Życ pod takim KRÓLEM, Oycem ludu, i Zbawcą Ojczyzny nazwanym, żyć wolnym, żyć poważanym w Europie , i żyć oswobodzonym zupełnie, tak od Kraiowej, iako i Zagranicznej przemocy; Pragnąć tylko Przodkom godziło się naszym, nam zaś dozwolono samym cieszyć się smutkiem."

17. Mickiewicz Adam. Pan Tadeusz czyli ostatni zajazd na Litwie. Historia szlachecka z r. 1811 i 1812, we dwunastu księgach wierszem, przez [...]. Tom pierwszy i drugi. Wydanie Alexandra Jełowickiego, z popiersiem autora. Paryż 1834. Wydanie 1. Koncert Jankiela stanowił nie pierwszy ale jeden z najważniejszych tekstów utrwalających legendę Konstytucji 3 Maja.

Gablota 4.

18. Wywieszki okienne, karta pocztowa.

T. S. L. – Towarzystwo Szkoły Ludowej działające w zaborze austriackim, w Galicji. Towarzystwo zostało założone w 1891 dla uczczenia 100-lecia Konstytucji 3 Maja.

P. M. S. – Polska Macierz Szkolna Królestwa Polskiego w zaborze rosyjskim, w Kongresówce. Powstała w 1906, już w 1907 r. zdelegalizowana. Prowadziła prace w konspiracji do 1916 r., kiedy to niemieckie władze okupacyjne oficjalnie zezwoliły na jej reaktywację a 3 maja 1918 zatwierdziły statut.

T. C. L. – Towarzystwo Czytelni Ludowych w zaborze pruskim, w Wielkopolsce, powstałe w 1880, kontynuowało 7 letnią działalność Towarzystwa Oświaty Ludowej.

Celem tych organizacji był rozwój oświaty i budzenie patriotyzmu wśród ludu. Zakładały i prowadziły szkoły, biblioteki, czytelnie. Działały do roku 1939 (1940). Po wojnie usiłowały reaktywować swą działalność. Po roku 1949 było to niemożliwe. Środkiem prowadzącym do realizacji tych celów było między innymi drukowanie wywieszek okiennych, które były jednocześnie cegiełkami przynoszącymi fundusze.

19. Replika pamiątkowej szabli z inskrypcją: „Konstytucya 3 Maja Ruka 1791” na głównej, a na jelcu spleciony monogram S. A. R. (Stanislaus August Rex) z jednej strony a orzeł w koronie z drugiej.

20. Konstytucya Trzeciego Maja 1791 roku. Kraków. Nakładem Maurycego Stankiewicza. 1891. Przedruk z tomu IX „Volumina legum”, wydanego w Krakowie (w roku 1889) przez Akdemię(!) Umiejętności.

Małeńka książeczka 72 x 112 mm, każda stroniczka z bordiurą drukowaną zieloną farbą. Finaliki, ozdobna okładeczka i brzegi złożone, przypomina książeczkę do nabożeństwa.

21. Kalendarzyk(!) Polityczny Chronologiczny i Historyczny na Rok Panski 1809 z Magistraturamy Kraiowemy w Warszawie w Księgarniach J. Z. Kocha i Szczepanskich. Sztychowana karta tytułowa (miedzioryt).

22. Ustawa Konstytucya Xsięstwa Warszawskiego. Podpisana przez Napoleona, Cesarza Francuzów w Dreźnie dnia 22 lipca 1807 r. (!) Przypadek? Zbieg okoliczności? Iż dekret PKWN z 1944 roku został ogłoszony właśnie w dniu 22 lipca, który to dzień został z tego powodu ogłoszony świętem narodowym PRL? Zamysł specjalny? Jeśli tak, to czyj? W opracowaniach z czasów PRL nie spotkałem daty dziennej podpisania konstytucji księstwa, wycinała ją cenzura?

Gablota 5

Pamiętki związane z rocznicami uchwalenia Konstytucji 3 Maja.

23. Album ilustrujący uroczysty obchód 125-ej rocznicy Konstytucji 3 Maja. Zdjęcia fotograficzne i wydawnictwo Mariana Fuksa – Jerozolimska 49.

24. Pamiątka Pochodu narodowego 3 maja 1916 r. Nakładem: Chlebowski i Michałowski p. f. „Świt”, Warszawa.

25. Pamiątki medalierskie i numizmatyczne z lat 1891, 1916, 1925, 1983, 1985, 1991, 2005.

Medal 3 Maja ustanowiony został uchwałą Prezydium Rady Ministrów w dniu 25 kwietnia 1925 r. Noszony był na wstążce o szerokości 38 mm z poprzecznymi białoczerwonymi paskami, złożonej w trójkąt. Miał być nagrodą za wydatną pracę w każdej dziedzinie oraz za wybitne osiągnięcia sportowe. Nadany został tylko raz - w roku 1925. Odznaczeni zostali nim głównie podoficerowie z garnizonu warszawskiego.

Stronnictwu Demokratycznemu w schyłkowym PRL-u udało się kilkakrotnie nawiązać do tradycji Konstytucji 3 Maja.

26. Kubek: „Na Pamiątkę Konstytucji 3go Maja 1791 roku”. (Własność Stanisława Ledóchowskiego)

Antyramy

27. Zawiadomienie o pochodzie i program uczczenia rocznicy Konstytucji 3 Maja w 1906 r. w Krakowie. Pisane odręcznie, powielone przy użyciu kalki hektograficznej.

28. Jednodniówka, Przemyśl, dnia 3-go maja 1912 roku. Kierownik literacki: J. Robliczek. Nakładem III Koła T. S. L. im. M. Borelowskiego. Z drukarni Jana Łazora w Przemyślu.

29. Skaut. Nr.16 (38), tom II. Lwów, 3 maja 1913. (ten numer wyjątkowo drukowany czerwoną farbą).

30. Trzy odezwy wzywające do broni, do Legionów polskich, wydane 3 maja 1915 roku przez komitety stronnictw i grup niepodległościowych w Zagłębiu Dąbrowskim, Łodzi i Sosnowcu.

31. Godzina Polski. Dziennik polityczny, społeczny i literacki. Nr. 123. Rok 1. Środa, 3 Maja 1916 r. Redakcja w Łodzi, Oddział

w Warszawie, filie w Częstochowie, Tomaszowie, Sosnowcu, Kaliszu, Łomży i Będzinie.

32. Godzina Polski. Działwie Polskiej na pamiątkę obchodu 3 maja 1916 r.

33. Pamiątka Konstytucji 3 Maja 1791. Karta b.r. i m. wyd., podpisana M. Sprusiak. Na drugiej stronie; „Główne postanowienia Konstytucji 3 Maja 1791 roku.”

34. Polonez Uroczysty na fortepian. – Muzyka Wiktora Rappackiego. Na pamiątkę 125 letniej rocznicy obchodu Konstytucji 3-go Maja. Nakład i własność B. Rudzkiego. Warszawa. Dedykowany Jaśnie Oświeconemu Księciu Franciszkowi Radziwiłłowi. Franciszek Pius Radziwiłł (1878-1944), w tym czasie naczelnik Milicji Miejskiej m. st. Warszawy, pełnił swe funkcje honorowo. Przejął osobistą odpowiedzialność za obchody 125 rocznicy Konstytucji 3 Maja w 1916 roku. Wchodził do Komitetu Obchodu i do jego roboczego Prezydium. Podarował kilka tysięcy rubli na wykupienie uprzednio zajętej Sali Teatru Wielkiego na cele tej uroczystości (PSB t. XXX).

35. Bilet wejścia na odczyt i koncert w Domu Ludowym z okazji 125-cio letniej rocznicy Konstytucji 3 Maja. Cena Kop. 50. B. m. wyd. Bilet No 188.

36. Nauczyciel Polski. Organ nauczycielstwa szkół powszechnych. Nr. 1. Rok I. Przemyśl, dnia 3 maja 1919. Tygodnik.

37. Na „Dar Narodowy 3-go Maja”. Wydawnictwo premowane. Polska Macierz Szkolna. Warszawa, 1926. Prospekt i ulotka. Egz. nr 08855.

38. Ogłoszenie. Zarząd Gminy Wyznaniowej Żydowskiej w Kielcach. Nr. 642, 30 kwietnia 1928 r. Zawiadomienie o uroczystym nabożeństwie z okazji obchodu rocznicy Konstytucji 3 maja.

39. Tęcza. Ilustrowane pismo tygodniowe. Zeszyt 18. Rok II. 5 maja 1928. [Poznań].

40. Pobudka. Ilustrowany dwutygodnik Związku Szlachty Zagrodowej. Przemysł, dnia 1 maja 1939 r.

41. Szaniec. Dwutygodnik poświęcony sprawom Polski w niewoli. Nr 9 (83). Rok IV. Warszawa, dnia 1 maja 1942 roku. Pismo Związku Jaszczurczego, twórcy NSZ.

„Dzień trzeci maja, ... obchodzony będzie w tym roku na całym globie ziemskim. Polska stała się symbolem zwycięstwa ducha nad rozbestwionym bydłem ludzkim z pod znaku swastyki,” ... „I tylko Ona sama obchodzić będzie święto swoje – najciszej, ale i najgłębiej.” ... „Tak cicho i głęboko, że na okrzyk świata – niech żyje Polska! – przemówią tu za nas trupy pomordowanych naszych ojców, matek i dzieci, zaszumią lasy krzyżów na mogiłach: żyje i żyć będzie!”

42. Dar 3 maja. 1943. Na dozbrojenie polskich oddziałów samoobrony Armii Podziemnej. Zjednoczone organizacje K.O.P. O.W. i Z.P.N. Miecz i Pług. Znaczki kwestarskie o nominale 5 i 20 zł. (Własność Wojciecha Chojnackiego)

43. The Polish Constitution of the Third of May. Poland's national holiday. Polish Information Center. New York. 1943.

44. Hugo Kołłątaj. Niech żyje 3 maj!. Cena 1 z. Kartka z lat 1946-49.

45. Wolne Słowo. Serwis informacyjny nr 29. Biuletyn Informacyjny NSZZ „Solidarność”. Toruń 1. 05. 1981.

46. Szansa Konstytucji 3 Maja. Jerzy Łojek. Wydawnictwo „Głos”, Warszawa 1984. Wydawnictwo podziemne.

47. Koperty ze znaczkami PRL-owskiemi osteplowane okolicznościowymi kasownikami. 3. 05. 1981. Lublin 1.

Znaczki kwestarskie (podziemne)

48. NSZZ Solidarność. Reg. Mazowsze. TK MOS Solidarność. Rok 1984. Na dział wydaw. - 25 zł. Karta wykonana techniką fotograficzną.

49. MKS Nowa Huta. Solidarność, '86. - 100 zł.

50. Koperta ze znaczkiem S(olidarność) W(alcząca), 1986. - 120 zł.

51. Solidarność 70 lat niepodległości Polski (1918-1988). Łódź-Polska. - 4 x 50 zł.

52. 3 maj 1791. Podziemna Poczta Solidarności. Małopolska. Nakładem Solidarności Grzegórzeckiej, b.r. - 40 zł.

53. 3 Maja T.S.L. Poczta Nowa Huta HLS (Huta Lenina, Solidarność, b.r.); 4 X 150 zł.

Znaczki Poczty Polskiej

54. 200 lat Konstytucji 3 Maja. Jan Matejko „Konstytucja 3 Maja 1791”. Polska. 3000 zł. A. Heidrich. PWPW 91.

55. 3 maja 1791 – 1991. Polska. 2000 zł i 2500 zł. A. Heidrich. PWPW 91. (dwa znaczki).

56. Konstytucja 3 Maja 1791 – 1991. Wilno 1991. Plan imprez, poświęconych 200 rocznicy Konstytucji 3 Maja. Rada Koordynacyjna Uroczystości Konstytucji 3 Maja.

57. Uchwała Sejmu Republiki Litewskiej z dnia 19 kwietnia 2007 roku. Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 26 kwietnia 2007 roku. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 26 kwietnia 2007 roku w rocznicę uchwalenia Konstytucji Maja 1791 roku.

„Uroczyście obchodząc rocznicę Ustawy Rządowej ... oraz mając w pamięci Zaręczenie Wzajemne z 20 października

1791 r., składamy hołd Polakom i Litwinom, twórcom Konstytucji 3 Maja, testamentu Rzeczypospolitej Obojga Narodów," ... „Pozostajemy wierni przekonaniu naszych ojców, że wolność narodów, pokój i demokracja pozostaną najwyższymi wartościami także dla przyszłych pokoleń.”

Na biurczku wyłożone odbitki wspólnej uchwały parlamentów Litwy i Polski z kwietnia 2007 roku.

Wojciech Kochlewski.

Portret Stanisława Augusta Poniatowskiego;

kopia warsztatowa z pracowni M. Bacciarellego;

koniec XVIII w.,

zbiory Muzeum w Nieborowie i Arkadii.

Foto: Monika Antczak